

**Sovyetler Birliği’nde Lenin’in Kişilik Kültü:
‘Kitap Okuma’ ve ‘Bilgi Edinimi’ Üzerine Kavramsal Analizi**

*V.I. Lenin’s Cult of Personality in the Soviet Union:
A Conceptual Analysis On ‘Book Reading’ and ‘Knowledge Acquisition’*

Elif Hatun KILIÇBEYLİ

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için/ To cite this article:

Kılıçbeyli, E. H. (2021). Sovyetler Birliği’nde Lenin’in kişilik kültürü: ‘Kitap okuma’ ve ‘bilgi edinimi’ üzerine kavramsal analizi. *Bilgi Dünyası*, 22(2), 289-327. doi: 10.15612/BD.2021.620

Makale türü / Paper type: Hakemli / Refereed
Durum Çalışması / Case Study

Doi: 10.15612/BD.2021.620

Geliş Tarihi / Received: 07.05.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 29.12.2021

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 31.12.2021

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

Sovyetler Birliği'nde Lenin'in Kişilik Kültü: 'Kitap Okuma' ve 'Bilgi Edinimi' Üzerine Kavramsal Analizi

Elif Hatun KILIÇBEYLİ*

Öz

20. yüzyılda Avrupa'da iktidara gelen Komünizm, Nazizm, Faşizm ve Falanjizm gibi ideolojilerin yönetiminde pek çok liderin kişilik kültü meydana getirilmiştir. Bunlar içerisinde öne çıkan ve uzun erimli olanlardan biri de Sovyetler Birliği'nin kurucusu Vladimir İlyiç Lenin'in kişilik kültüdür. Sovyetler Birliği'nin var olduğu yıllar süresince (1922-1991) Lenin'in kişilik kültü de varlığını korumuştur. Sovyetler Birliği'nde Lenin'in kişilik kültü, üretimin teşvik edilmesinden, Komünizm ideolojisinin propagandasına kadar çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılmıştır. Sovyetler Birliği halkının kitap okuma alışkanlığının şekillenmesinde de Lenin'in kişilik kültünden yararlanılmıştır. Çalışmada Sovyetler Birliği'nde Lenin'in kişilik kültünün Sovyetler Birliği halkının kitap okuma alışkanlığının ve bilgi ediniminin şekillenmesindeki rolü ve bilgi ediniminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla kitap okuma alışkanlığı boyutunda Lenin'in kişilik kültünü konu alan posterler, göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, posterlerde Lenin'in fikirlerinin ve devlet ideolojisinin özdeşleştirildiği ve ideolojinin yerleştirilmesi sürecinde Lenin'in düşüncelerini yansıtan kitapların okunmasının teşvik edildiği ortaya çıkarılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde Lenin'in kişilik kültü üzerinden Sovyetler Birliği halkına kitap okuma alışkanlığı kazandırılması ve bilgi edinimi; bunun yanında hangi veya ne tür kitapları okuması gerektiği vurgulanarak kitap okuma kültürünün de şekillendirilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kitap okuma, kişilik kültü, kitap, Sovyetler Birliği, Lenin.

* Doç. Dr., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, ehkilibeyli@atu.edu.tr

V.I. Lenin's Cult Of Personality In The Soviet Union: A Conceptual Analysis On 'Book Reading' and 'Knowledge Acquisition'

Elif Hatun KILIÇBEYLİ*

Abstract

The personality cult of many leaders in the management of ideologies such as Communism, Nazism, Fascism and Phalangism that came to power in Europe in the 20th century was formed. One of the prominent and long-lasting ones among these was the personality cult of Vladimir Lenin, the founder of the Soviet Union. Lenin's personality cult also existed during the rule of the Soviet Union (1922-1991). In the Soviet Union, Lenin's personality cult was used for various purposes, from promoting production to the propaganda of the Communist ideology. Lenin's personality cult was also used in shaping the reading habit of the people of the Soviet Union. It was aimed to reveal the role of Lenin's personality cult in shaping the reading habit of the people of the Soviet Union in this study. For this purpose, the posters about Lenin's personality cult in the book reading habit dimension were analyzed using semiotics method. In light of the findings, it was revealed that Lenin's ideas and the ideology of USSR were identified in the posters and that the reading of books and knowledge acquisition reflecting Lenin's thoughts was encouraged in the process of ideologically placing them. When evaluated in general, it was concluded that the people of the Soviet Union were tried to gain the habit of reading books and knowledge acquisition through the personality cult of Lenin and that the reading culture was also tried to be shaped by emphasizing which books to read.

Keywords: Book reading, personality cult, book, Soviet Union, Lenin.

* Assoc. Prof., Adana Alparslan Turkes Science and Technology University, ehkilibeyli@atu.edu.tr

Giriş

25 Ekim 1917 günü Rusya'nın başkenti St. Petersburg'ta gerçekleşen ayaklanma sonrası yeni bir ideolojik temelde yeni bir kurumsal yapının oluşumu Ekim Devrimi olarak adlandırıldı. İngiltere ve yeni bir kapitalist devlet olan Almanya arasında (ikisine de artık emperyalist diyebiliriz.) çatışma noktasına gelindi. Bu ikisinin üst üste çakıştığını görmek lazım. Bunu önemli bir şahıs gördü; Ekim Devrimi'nin sahibi Lenin. Dolayısıyla Ekim Devrimi'ne bakarken bu noktayı dikkate almak gerekmektedir (Kuruç, 2017, s.15). Vladimir İlyiç Lenin, Georg Wilhelm Friedrich Hegel'in diyalektiğini materyalist bir bakış açısından inceleme tarzı geliştirerek kendi deneyimine dayalı yeni bir yöntem üzerinden yazmıştı (Krupskaya, 1957, s.118). Lenin'in 1890'lardan itibaren diyalektik materyalizm üzerinden geliştirdiği fikirlerini eleştirel ve felsefi boyutlarıyla tanımlamış; Ekim devrimi ve Rusya'daki değişimlere ilişkin kendi çalışmalarını toplam 56 cilt halinde derleyerek, Sovyetler Birliği'nde (SB) onbinlerce adet basılmıştı (Rusya Ulusal Kütüphanesi [Российская Национальная Библиотека], 2021). Lenin'in eşi Nadejda Krupskaya bunun iyi bir fırsat olduğunu yazmıştır (Krupskaya, 1933, s. 24).

Devrimi izleyen yıllarda, Bolşevik Parti Merkez Komitesinde ve Genel Rusya Sovyet Kongresinde kararlı tutumu, davranış ve ilkeleriyle öne çıkan Lenin'in kişilik kültürü, SB'nin 30 Aralık 1922 tarihinde kuruluşundan 26 Aralık 1991 tarihinde resmi olarak sona ermesine kadar geçen süre boyunca etkili olmuştur (Pospelov, 2000, s.298). Sosyalist amaçlara erişimde kapitalist bilgiyi kullanarak bir eğitim-öğretim modeli oluşturan Lenin'e 'Dâhi' denilmiş, adı yerleşim yerlerine verilmiş, portreleri asılmış, Lenin anıtları, şehirlerin ve köylerin merkez meydanlarında yükselmiştir (Slezin, 2011, s.20). Leninist kültürün ortaya çıkışı, bireyin sembolizmini vurgulama isteğiyle değil, toplumun bilincinde Lenin adının iktidar imgesiyle bağlantısını bilinçli bir şekilde biçimlendirme isteği olmuştur (Şalayeva, 2013, s.108). Lenin'in 21 Ocak 1924 de ölümünden sonra, gençlik yıllarından beri Leninist bir Marksist olan ve 3 Nisan 1922 günü SB Komünist parti genel sekreterliği görevine gelen Jozef Vissarionoviç Stalin, 1920'lerde başlayan yeni ekonomi, ideolojik eğitim, ekonomik üretim seferberliklerine 1930'larda devrimi yapan bütün siyasi kadroyu tasfiye ederek devam etti (Kotkin, 2018, s.23). Stalin, tüm üretim alanlarında kaynak seferberliği, büyük bir eğitim seferberliği, toplumda eşitlik seferberliğinde sağlayarak müthiş bir örnek oldu. Fakat siyasi olarak da ağır bir cerrahi operasyon gerçekleştirdi (Kuruç, 2017, s.22). Stalin döneminde Lenin'in kişilik kültürü, SB'ni oluşturan pek çok farklı milleti bir arada tutan önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu aşamada birliğin var olduğu dönem boyunca SB propagandası, SB vatandaşlarına Lenin sevgisinin kalıcılığını sağlamaya ve Lenin'in ortaya koyduğu eserlerini külliyat haline getirerek ülkenin en ücra köşelerinde dahi canlı tutmaya çalışmıştır (Toprak, 2018, s.37). Propaganda yoluyla kitlelerin mevcut Lenin sevgisi kullanılarak Lenin'in fikirleri doğrultusunda idealize edilen bireyler olarak eğitilerek yaşamaları amaçlanmıştır. Bu aşamada SB yönetimi kimi zaman Lenin'in sözlerine atıf yaparak kimi zaman da görsellerine yer vererek çeşitli konularda SB halkına, eğitimin

sürekli öğrenmeyle var olması gerektiğiyle ilgili doğrudan yönlendirici bir tutum izlemiştir (Shandro, 2017, s.395). Bu konulardan biri de SB halkının kitap okuma alışkanlığının şekillenmesi olmuştur. SB propagandası, posterler üzerinden Lenin'in kişilik kültürünü kullanarak Sovyet halkının kitap okuma alışkanlığına doğrudan müdahil olarak ve kitap okumaları gerektiği konusunda belirleyici olmaya çalışmıştır.

Ulusal ve uluslararası literatürde okuma alışkanlığını ölçmek, belirlemek, sınırlarını tanımlamak amacıyla konusunda güçlü savları içeren çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır (Akbabaoğlu ve Yıldız Duban, 2020; Aksoy, 2017; Aksoy ve Öztürk, 2018; Baltacı, 2017; Erdağı Toksun, 2020; Gambrell, 2015; Joseph, 2018; Karaaslan, 2016; Karakullukcu ve Çelik, 2020; Maharsi vd., 2019; Merga, 2017; Nweke, 1987; Odabaş vd. 2008; Öztürk, 2012; Rosyida ve Ghufon, 2018; Stone ve Wetherington, 1979; Sanacore, 1992; Santoso, 2015; Unguren ve Dogan, 2010; Wang vd., 2016; Wibayanti vd., 2020). Bu çalışmalardan başka, 'okuma alışkanlığı' konusunda teorik varsayımlara ulaşan çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların tarihsel gelişimlerine göre kısaca değinilecek olursa;

- Duffy (1967), okuma alışkanlığını geliştirmeyi;
- Deckert (1982), okuma alışkanlığının önündeki sosyokültürel engelleri;
- Krishna ve Adwani (2010), dijital bilgi erişimi ve kullanıcıların okuma alışkanlığı üzerindeki etkisini;
- Mansor vd. (2013), gençler arasında okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve sürdürülmesini;
- Wu ve Lin (2014), okuma alışkanlığı, öğrenme stratejileri ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi;
- Yuliani ve Barokah (2017), çevrimiçi okuma alışkanlığının öğrencilerin okuma başarıları üzerindeki etkisini;
- Babarinde vd. (2018), okuma alışkanlığı ve elektronik medya kullanımını;
- Lestari vd. (2018), öğrencilerin okuma alışkanlığı, çoklu zekâ ve yazma ustalığı arasındaki ilişkiyi;
- Obaidullah ve Rahman (2018), internet ve sosyal medyanın kitap okuma alışkanlığına etkisini;
- Parmawati (2018) okuma alışkanlığı ve telaffuz yetenekleri arasındaki ilişkiyi;
- Sulaiman ve Harpansi (2018), okuma alışkanlığı ile öğrencilerin okuduğunu anlama başarıları arasındaki ilişkiyi,
- Baba ve Affendi (2020) ise okuma alışkanlığı ile öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını incelemiştir.

Kişilik kültürü, akademik çalışmalarda özellikle liderin, yöneticinin hedefini anlayabilmek ve topluma etkisini görebilmek açısından yüzyıllar boyunca ilgi çeken bir konudur. Literatürde çok sayıda akademik çalışma yer almaktadır (Geldern, 1943; Strunsky, 1956; Paltiel, 1983; Bratman, 1990; Rosenberg, 1993; Bonnell, 1999, Clark, 1999; Sina, 2004; Ehsani, 2013; Soldat, 2014; Devadevan, 2017; Ocak, 2017; Karalis, 2017; Karaca, 2018; Çakı ve Gülada, 2018; Eraslan, 2019; Uysal ve Schroeder, 2019; Reyes, 2020). Bu çalışmalar içerisinde: Geldern (1943), Liderlik kültürü; Melnick (1976) Maoist kişilik kültürüne ilişkin Sovyet algılarını; Gill (1980) ve Kelly (2004), Sovyet lider kültürünü; Gill (1984), kişilik kültürü, siyasi kültür ve parti yapısını; Bonnell (1999), ikonografi'nin gücünün Sovyet liderleri ile siyasal dönüşümünü; Zoberman (2001), kamusal söylem, propaganda ve kişilik kültürünü; Sir (2008), anıtsal sanat ve mimaride kişilik kültürünü; Paul (2010), kişilik kültürünün test edilmesini; Pyzhikov (2011), Kruşçev Çözülmesi döneminde kişilik kültürünü; Pittman (2017), Komünizm tarihinde kişilik kültürünü; Zyromski (2019), kişilik kültürünün totaliter propaganda boyutunu; Çevik ve Yeşildal (2020) karizma ve lider kültürü temasını otoriterleşme eğilimi, 'tek adam' rejimlerinin kitleler ile kurduğu ilişkiyi anlama çabası üzerinden incelemiştir.

Kişilik kültürü üzerine gerçekleştirilen çalışmaların bir kısmında ise doğrudan ülkeler konu edilmiştir. Bu çalışmalarda da: Shepherd (1963), Nyasaland'da; Montgomery (1989), Özbekistan'da; Behrends (2004), Polonya ve Doğu Almanya'da; Mocanescu (2004), Romanya'da; Zaremba (2004), Polonya'da; Apor, B. (2007), Macaristan'da; Polese ve Horák (2015), De Leonardis (2017), Türkmenistan'da; Lim (2015), Kuzey Kore'de ve Luqiu (2016), Çin'de kişilik kültürünü ele almıştır. Siyasi kişilere ilişkin kişilik kültürünü konu alan çalışmalarda;

- Tucker (1979), Maslov (1990), Ennker (2004), Plamper (2004), Strong ve Killingsworth (2011), Apor (2014), Sovyetler Birliği lideri Joseph Stalin'i;
- Moon (1985), İngiltere başbakanı Margaret Thatcher'ı;
- Srivastava (1985), Çin Halk Cumhuriyeti lideri Mao Zedong'u;
- Adam (1996), Güney Afrika devlet başkanı Nelson Mandela'yı;
- Smith (1997), Sovyetler Birliği lideri Vladimir Lenin'i;
- Apor (2004), Macar Çalışma Halk Partisi genel sekreteri Mátyás Rákosi'ni;
- Main (2004), Polonya lideri Bolesław Bierut'u;
- Sretenoviç ve Puto (2004), Yugoslavya Devlet Başkanı Josip Broz Tito ve Arnavutluk lideri Enver Hoca'yı;
- Taylor (2006), Çinli asker ve siyasetçi Çan Kay Şek'i;
- Abdi (2008), Irak devlet başkanı Saddam Hüseyin'i;

- Cassiday ve Johnson (2010), Kablukov (2016), Sperling (2016), Berezovenko (2019), Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'i;
- Gundle vd. (2013), İtalya başbakanı Benito Mussolini'yi;
- Toader (2013), Romanya Komünist Partisi genel sekreteri Gheorghe Gheorghiu-Dej'i;
- Marin (2015), Ormenişan (2019), Romanya devlet başkanı Nikolay Çavuşesku'yu;
- Dror (2016) Vietnam lideri Ho Chi Minh'i;
- Puto (2016) Arnavutluk liderleri Ahmet Zogoğlu ve Enver Hoca'yı;
- Schreiner (2017), Myanmar lideri Aung San ve Vietnam lideri Ho Chi Minh'i
- Marinković (2017), Nikolay Çavuşesku'nun eşi Elena Çavuşesku'yu
- Görmez, Çetin (2018) Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 -1930 yıllarını kapsayan dönemini incelemiştir.

Çalışmada Sovyet vatandaşlarının tümünü kapsar şekilde, yani herhangi bir yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal sınıf ve statü gözetmeksizin kitap okuma alışkanlığının şekillenmesinde ve beraberinde bilgi ediniminde, Lenin'in kişilik kültürünün rolünün ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmada Lenin'in kişilik kültürü, dönemin önde gelen kitle iletişim araçlarından biri olan posterler özelinde incelenmiştir. Bu amaçla SB'nde Lenin'in kişilik kültürü propagandasında kullanılan posterlerde Sovyet halkının kitap okuma alışkanlığı kazanmasında hangi mesajların verildiği, Lenin'in kişilik kültürünün ne şekilde sunulduğu, ne tür kitapların okunmasının teşvik edildiği, kitap okumanın kazanımlarının hangi mesajlar üzerinden aktarıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Kitap okuma alışkanlığı ve kişilik kültürü üzerine yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde kişilik kültürü ve kitap okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin ortaya konulduğu bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu açıdan mevcut çalışmayla SB'de Lenin'in kişilik kültürü üzerine gerçekleştirilen inceleme özgündür; sosyal bilimlere alanyazınına yeni bir katkı vermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular, kişilik kültürünün kitap okuma alışkanlığı üzerindeki rolünü yansıtmaları ve yeni bir siyasi devletin oluşumuyla siyasi ideolojisi altında Sovyet siyasi ve sosyal tarihine ışık tutması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmanın Önemi

Liderin toplum için önemi ve bu siyasi figüre verilen önemin toplumun gelişimine katkı sağlaması çalışmanın ana konusudur. Sovyet toplumunun sevgisini kazanmış siyasi bir varlık olarak Lenin'in yaratmak istediği bilgi toplumu için önemli bir figür olarak Sovyet posterlerinde Lenin teması işlenmiştir. Çalışmada SB vatandaşlarının kitap okuma alışkanlığı kazanmasında Lenin'in bir devrim lideri olarak olası etkileri ve toplumsal gelişmenin bir parçası olarak bilgi edinimine yansımaları incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu araştırma makalesi, SB'de kitap, kitap okuma, öğrenme temalı propaganda posterlerinde okuma ve bilgi edinmenin görsel ve yazılı olarak ne şekilde aktarıldığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmaya incelenmek üzere dahil edilen propaganda posterleri, göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiş, elde edilen bulgular ışığında SB vatandaşlarının kurucu lider Lenin'in kült olarak nasıl yansıtıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Bu aşamada çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- SB'nde tasarlanan ve basılan propaganda posterlerinde kitap okumaya ilişkin hangi mesajlar verilmiştir?
- SB'nde hazırlanmış olan bu propaganda posterlerinde liderlik ve kitap okuma arasında hangi bağlantılar kurularak Lenin ve kitap ön plana çıkarılmıştır?
- Kitap okuma ve bilgi edinmeye odaklanmış propaganda posterlerinde Lenin ve liderlik ne şekilde ortaya konmuştur?
- Lenin'in farklı çizim teknikleri yapılan portre çalışmalarının, propaganda posterlerinde yer almasıyla kitap okumaya yönelik hangi duygusal etkilerin ön plana çıkarılması amaçlanmıştır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışmada etkileşimsiz nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarihsel araştırma yöntemi, geçmişte olan durum ve olayların altında yatan nedenleri belirlemek, etkilerini açıklamak, olayların oluş şekilleri ve eğilimlerine ilişkin sistematik ve objektif biçimde veri toplayarak günümüzde ve gelecekteki olaylara ışık tutmak amacıyla yapılır. Tarihsel araştırmalarda elde edilen verilerin analizi, sonuçların değerlendirilmesi ve sentezi yoluyla ileriye dönük çıkarımlarda bulunmak esastır (Başol, 2008, s.122). Tarihsel araştırma yöntemi kapsamında SB'de kullanılan propaganda posterlerindeki görsel ve yazılı bilgiler üzerinden Lenin'in kişilik kültü ve kitap okuma alışkanlığı arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın örneklemini olarak belirlenen posterlerde yer alan sembol, doku, renk, çizginin hangi amaca yönelik olduğunun anlaşılabilmesi için göstergebilim yöntemleri kullanılmıştır. Bu yöntemlerle posterler incelenerek analizleri yapılmıştır. Çalışmada belirlenen posterler, İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure, ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce (Çalışkan, 2020a, s. 102) ve İngiliz dilbilimci Geoffrey Leech'in göstergebilim yaklaşımıyla oluşturulan tablolar halinde tek tek açıklanmıştır. Bu açıklamalar Leech'in çalışmasının sonucunda ulaştığı anlamıyla iletişimsel değer olarak kabul edilmiştir (Leech, 1985, s. 23).

Veri Kaynağı

Çalışma kapsamında Ekim Devrimi sonrası ilk Anayasa'da yer alan öncelikli politikalar ve onları destekleyen görsel araçlar, malzemelere ulaşmak için internet üzerinden kütüphaneler, tarih müzeleri ve sivil kurumların koleksiyonları İngilizce ve Rusça olarak araştırılmış, taranmıştır. İnternet üzerinden yapılan araştırmalar sonucu bulunan, ulaşılan birçok farklı web sitesi içinden, konularına göre tasnifin yapıldığı posterlere, ressama ve çizirine, matbaa yeri ve basım yılına ilişkin bilgilerden oluşan künyeye sahip olan, çözümlülükleri yüksek, tarihsel olarak düzenlenmiş sanal site kaynakları tercih edilmiştir. Bu araştırmada seçilen posterler için tercih edilen www.posterplakat.com internet adresinde erişime açık olan 'Poster Plakat: Sovyetler Birliği ve Uydu Devletler' başlıklı web sitesidir. Bu web sitesi, 1916'dan 1991 yılına dek varlığını sürdüren Sovyet ve Doğu Bloğuna ait 1.000'den fazla özgün poster ve karakalem çizimlerinin bulunduğu özel bir koleksiyona sahiptir¹. Farklı bilimsel çözümler veya araştırmalar için bu posterlerin bedelsiz olarak kullanımına izin verilmesi, sadece web sitesinin bağlı olduğu adresin çalışmalarda kaynak olarak yer verilmesinin istenmesi de, çalışma yapmak isteyenler için kolaylaştırıcı bir tutumdur. Web sitesinde yer alan görsel malzeme ve diğer tarihi kaynakların kullanımının kaynakça göstermek suretiyle açık erişimli olduğu notu yer almaktadır. Bu aşamada SB'de Lenin'in kişilik kültü ve kitap okumayı konu alan posterler çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan posterler üzerinde karar verme aşamasında belirleyici olan doğrudan araştırmanın öznesi olan 'Lenin' ve 'kitap' görsellerinin olmasıdır. Bu iki ana öğeye ek, devrim ve Sovyet sembol, simgeleri ve yazılı kodlarıyla kitap okuma ve bilgi edinimine yönelik söylemleri içeren dokuz poster çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama

Nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan 'Amaçlı Örnekleme' metodu, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme metodları birçok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında faydalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 118). Çalışmamıza konu olan ve amaçlı örnekleme metoduyla seçilen dokuz posterde, okuma alışkanlığının kazandırılmasında ve kitap okuma kültürünün şekillenmesinde doğrudan Lenin'in kişilik kültürünün ön planda olması tercih nedenidir. Çalışma grubunu oluşturan posterleri genel olarak belirleyen ayıracılar, hem Lenin'le kitap okuma, hem de kitap görseli ve yazı yazma, kitap görseli ile ileri bilgi ve teknik, teknik ve teknolojiyle harmanlanmış semboller, teknolojik gelişime ilişkin sembollerin grafikte aktarılmasına dikkat edilmiştir.

Posterlere ait bilgiler yazar tarafından Türkçeleştirilmiş ve tarihsel kronolojik sıraya göre dizelenerek analizleri yapılmıştır. Posterlerin Türkçe'ye çevirilmesinde ABD Kongre Kütüphanesi standardı takip edilmiştir.

1 Bkz. <https://www.posterplakat.com/contact-us>

Nitel analize ilişkin veri toplama yöntemlerinin başında görüşme, odak grup görüşmesi ve gözlem gelmektedir. Bunların yanında nitel araştırmada belgeler, fotoğraflar, görseller, yazışmalar gibi belgeler de verilere temel oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.86). Çalışmanın verilerine, propaganda posterlerinin yer aldığı *Poster Plakat* adlı web sitesinden ulaşılmıştır. Ancak posterlerin sanatçıları ve yazılı metinde yer alan özel bazı tanımlar ve deyimler için Rusça arama-tarama yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya konu olan veriler, 1916 yılından bugüne dek yayınlandığı ülkedeki birçok kaynaktan ve uluslararası yayında telif hakkı içermeksizin yayınlanmıştır. Makaleye söz konusu olan görseller, telif hakkı ve etik kurul izinleri vb. kapsamında yer almamaktadır.

Veri Analizi

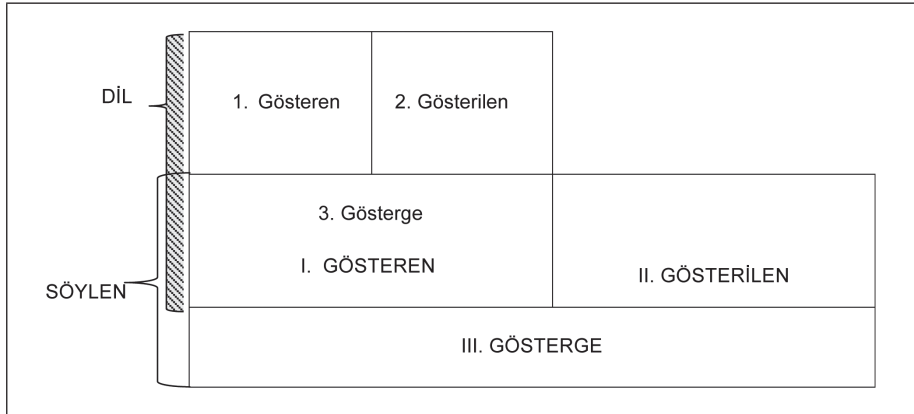
Belirlenen dokuz posterin tamamı çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiştir (Yan ve Ming, 2015, s. 59). Çalışmada belirlenen posterler, Saussure, Peirce ve Leech'in göstergebilim yaklaşımları üzerinden analiz edilmiştir. Saussure ve Peirce'in göstergebilim kurucuları olarak kabul edilmesi ve göstergelerin anlamlandırılmasında ana hatlarıyla ilk göstergebilim kuramcıları olmaları nedeniyle çalışmada tercih edilmişlerdir. Leech ise göstergebilimde anlam/ anlama/ anlamlandırma alanında özgün yaklaşımlara sahip bir kuramcıdır (Leech ve Onwuegbuzie, 2007, s. 270). Leech'e göre, sadece yedi tür anlam vardır. Anlam, neyin iletilildiğini anlamada önemli bir rol oynar. Bu nedenle, bu yedi tür anlam anlamsal alana önemli katkıda bulunurlar (Yunira vd, 2019, s. 106). Leech'in Anlamlandırmanın Yedi Türü olarak bilinen modelinin posterler üzerinden verilen mesajları bulunduğu bağlama göre kapsamlı olarak ortaya çıkaracağı düşünüldüğünden Saussure ve Peirce'in dışında Leech'in göstergebilim anlayışı da poster analizlerinde çalışmaya dâhil edilmiştir.

Gösterge, bir kavramın kendi anlamı dışında başka bir anlamı ifade etmesidir. Göstergebilim de göstergeler üzerinden ortaya konulan anlamları inceleyen bir bilim dalıdır (Guiraud, 2016, s. 17). Yirminci yüzyılda dilbilimi alan araştırmalarında ortaya çıkan göstergebilim, Saussure ve Peirce'in dilbilimi alanında gerçekleştirdikleri çalışmalarla ortaya çıkmış, zaman içerisinde farklı alan uzmanlarının katkılarıyla gelişmiştir (Cutting, 2002; Danesi, 2013; Kress, 2010; Thomas, 1995). Saussure ve Peirce'in birbirlerinden habersiz olarak gerçekleştirdikleri çalışmalarda, göstergebilim alanında iki farklı göstergebilim anlayışı ortaya koymuşlardır. Saussure, dil göstergesinin hem değişmez hem de değişebilir olduğunu ileri sürer. "Gösteren, belirttiği kavram açısından özgür bir seçim ürünü olmakla birlikte kendisini kullanan topluluk bakımından özgür değildir, zorunlu olarak benimsenmiştir" (Saussure, 1985, s. 77). "Gösteren" ve

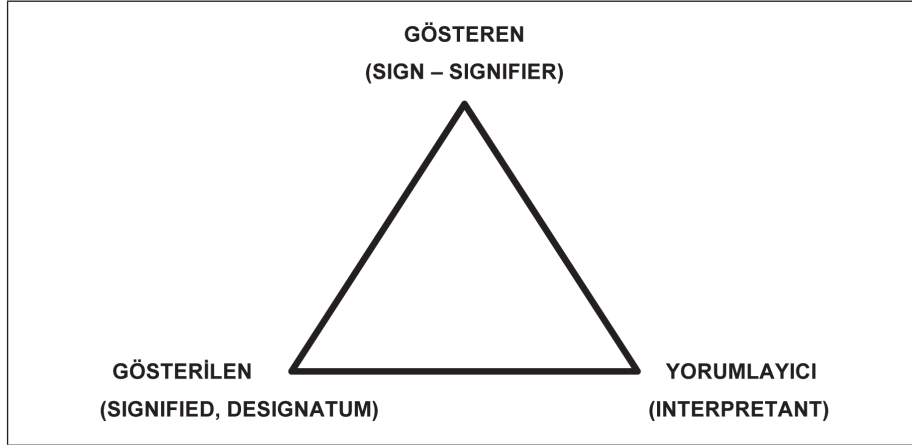
"Gösterilen": Saussure'un Mirasını Geri Almak başlığıyla Saussure'un 1916'da Genel Dilbilim Dersi kitabının çevirisi 1959 yılında Wade Baskin tarafından yayınlandığından itibaren sosyal bilimler alanında ilgi hızla artmıştır (Saussure, 1987, s. XV). Gösteren, kavramın herkes tarafından kabul edilen ilk anlamını ifade etmektedir. Gösterenin çizgiselliği, gösterenin işitimsel nitelikte olması nedeniyledir ve varlığa ulaşma ancak zaman içindedir. Bu nedenle bir yayılım göstermesi ve bunun tek boyutta ölçülebilir olması gibi zamandan kaynaklı özellikler taşır (Saussure, 1985, s. 75) (Şekil 1).

Şekil 1.

Ferdinand De Saussure'ün Göstergeler Modeli (Saussure, 1985)

Peirce, Saussure'den farklı olarak göstergebilim modelinde yorumlayıcı olarak insan ögesini ön plana çıkarmıştır. "Spekülatif retorik" ile Peirce, özgün araştırmalar üretmek için işaretlerin etkin kullanımı ilkelerine ilişkin tüm araştırmaları fark kılan bir yöntemi geliştirdi. Spekülatif retorik kavramıyla görselliğin alan araştırmasına dönüşerek izleyen süreçte sergilenmesi ve gerçekliğin uygulamaları tanımını oluştururken, aynı zamanda kullanacağı yöntem çalışmasını da oluşturma kaygısı taşır (Peirce, 1983, s. 62). Peirce, spekülatif retorik başlığı altında, iletişimsel etkileşimlerin ve stratejilerin analizini ve bunların çıkarımlarının değerlendirilmesi üzerindeki etkilerini de ortaya koymaya çalışmıştır. Peirce'in araştırma konusunda spekülatif söylem, çıkarımların analiziyle yakın ilişkilidir. Bu aşamada Peirce, göstergenin kavramı ifadesinin dışında insanların zihinlerinde ortaya çıkan tasvire de odaklanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2.*Charles Sanders Peirce'in Göstergibilim Modeli (Pierce, 1983)*

Diğer yandan Peirce'in göstergibilim açıklamasında görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge kavramları ön plana çıkmıştır (Çalışkan ve Doğan, 2020, s. 163). Görüntüsel gösterge, göstergenin temsil ettiği kavramı doğrudan tanımlamasını ifade etmektedir. Bu süreçte gösterge, temsil ettiği kavramın bir resmi veya onun sesinin taklidi olabilmektedir. Görüntüsel gösterge boyutunda aktarılmak istenen mesaj doğrudan insanlar tarafından kavranabilmektedir (Rifat, 2013, s. 96). Belirtisel gösterge, bir kavramın varlığının başka bir kavramın varlığıyla açıklanmasıdır (Fiske, 2017, s. 133). Diğer bir deyişle bir kavramın varlığı başka bir kavramın nedeni olabilmekte, bu şekilde insanlar gördükleri bir kavram üzerinden görmedikleri başka bir kavramın varlığından haberdar olabilmektedir. Simge ise göstergenin temsil ettiği kavramla herhangi bir benzerliğinin olmamasını ifade etmektedir (Arpa vd., 2019, s. 122).

Leech tarafından tanımlanan yedi anlam türünün ilki kavramsal anlamdır. Kavramsal anlam, düz anlam ifade eden veya bilişsel olarak dilin temel işlevindeki merkezi ifade etmektedir (Leech, 1985, s.9). İlişkisel anlamları açısından yan anlamsal, toplumsal, duygusal, yansıtıcı, eşdizimsel anlamlar halinde devamı niteliğindedir. Tamamlayıcı özellikteki son anlam ise tematik içermeyi kapsayan konusal anlamdır (Leech, 1985, s. 21). Yan anlamsal anlam, kültüre özgü değerlerin anlamını ifade etmektedir (Leech, 1985, s.11). Toplumsal anlam, mesajın bağlamına odaklanmaktadır. Duygusal anlam, iletişimde kaynağın tutum ve tavırlarını açıklamaktadır (Leech, 1985, s. 16). Yansıtıcı anlam, kavramın farklı anlamları içerisinde birinin ön planda olmasıdır. Eşdizimsel anlam, bir kavramın kavramların bir araya getirilmesiyle meydana gelen anlamlarını ifade etmektedir. Konusal anlam, bir yazarın mesajı sıralama, odaklanma ve vurgu açısından düzenleme ile ilintilendirilmektedir (Leech, 1985, s. 19).

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında posterler, önce Saussure ve Peirce'in göstergebilim kavramları ardından da Leech'in göstergebilim kavramları üzerinden göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir.

Birinci Poster

Poster 1.

Birinci Poster (Poster Plakat, 2021a)

1925 yılında hazırlanan Poster 1'de "Lenin'in üç ilkesini yerine getireceğiz: Öğren, öğren, öğren! Bir kitap alın!" yazısı bulunmaktadır. Tablo 1'de Saussure'un vurguladığı göstergelerin Pierce'in üçgen modellemesi üzerinden analizi yer almaktadır. Saussure, tablonun göstergesel anlatımın belirttiği şeyi işaret ederken Pierce üç nokta arasındaki etkileşimi ve sonucunu açıklamaktadır. Tablo 1'de gösteren boyutunda Poster 1'de Lenin portresi, kitaplar ve sanayi tesisleri resmedilmiştir. Gösterilen açıdan değerlendirildiğinde Poster 1'de kitap okumayla sanayinin gelişmesi arasında bağ kurulmaktadır. Diğer bir deyişle kitap okumak, ülkenin kalkınmasıyla doğru orantılı olarak sunulmaktadır. Bu aşamada Poster 1'de Lenin'in resmine yer verilmesi ve ilkesine atıf yapılmasıyla Lenin'in Sovyet halkının kitap okumasını ve dolayısıyla ülkesinin kalkınmasını istediğine yönelik algı oluşturulmaktadır.

Tablo 1*Birinci Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge/ Belirtisel gösterge	İnsan/Nesne	Lenin/Kitap	Lenin'in kitap okumayı teşvik etmesi

Poster 1'de Lenin'in kitaplara dönük yüzü ve arkasında kalkınma sembolleri olan fabrika bacalarıyla vincin yer alması kavramsal anlam açısından önemlidir. Poster 1'de Lenin'in kişilik kültü ve kitaplar arasında bir ilişki kurulmaktadır. Poster 1'in Leech'in analizine göre Tablo 2'deki anlamlar üzerinden açıklaması şu şekildedir. Kavramsal olarak ülkenin kurucu lideri Lenin'in en çok önemsendiği konulardan birisinin okumak ve öğrenmek olduğu Ekim Devrimi öncesi yazmış olduğu kitaplarda görülmektedir. Poster 2'de genç kadının kaslı bileğiyle kavradığı hacimli iki kitabı başının hemen yanında gülümseyerek tutması, bu kitapları okumaktan memnun olduğu algısını oluşturmaktadır. Yan anlamsal anlam boyutunda Lenin'in kitap okumayı teşvik etmesi belirtilerek, Lenin'in 'Öğrenmek' ilkesi vurgulanmaktadır. Toplumsal anlam açısından Konstrüktivist dönem tanımlanmaktadır. Duygusal anlam boyutunda okuma sevgisi yansıtılmaktadır. Lenin üzerinden Sovyet halkında kitap okuma sevgisi oluşturulmaya çalışılmaktadır. Yansıtıcı anlam açısından kitap okuma, gelişmişlik mesajı vermektedir. SB'nin gelişimi kitap okumayla doğru orantılı olarak yansıtılmaktadır. Bu açıdan eşdizimsel anlam boyutunda gelişmişlik için kitap okunmasına vurgu yapılmaktadır. Konusal anlam açısından kişilik kültü ve kitap okuma alışkanlığı aktarılmaktadır. Lenin'in kişilik kültü kullanılarak SB'nde kitap okuma alışkanlığının oluşmasına yönelik mesaj verilmektedir.

Tablo 2*Birinci Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Lenin'in kitaplarla sunulması
Yan anlamsal Anlam	Lenin'in kitap okumayı teşvik etmesi
Toplumsal Anlam	Konstrüktivist dönem
Duygusal Anlam	Okuma sevgisi
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın gelişmişlik mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Gelişmişlik için kitap okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültü ve kitap okuma alışkanlığı

İkinci Poster**Poster 2.***İkinci Poster (Poster Plakat, 2021b)*

1934 yılında hazırlanmış olan Poster 2'nin altında beyaz zemin üzerine kırmızı renkle "SSCB'de sosyalizmin zaferi ifadesini sosyalist temelli ulusal kültürlerin gelişerek büyümesinde bulacaktır. (Molotof)" cümlesi Rusça yazılmıştır. Poster 2'de gösteren açısından incelendiğinde örgü saçlı bir kızın elinde "Lenin" ve "Stalin" yazan kitapları tuttuğu resmedilmektedir. Siyah örgü saçlı ve saçının arka kısmında etnik desen işlenmiş başlığıyla üzerindeki çok renkli çiçek desenli giysiyle burada nitelenen, Asyalı kadındır. Poster 2'nin arka planında ise üretim tesisi ve üstünde "SSCB" yazan bir zeplin görseline yer verilmektedir. Gösterilen boyutunda ele alındığında posterde SB'nin teknolojik gelişimiyle kitap okuma arasında bir bağ kurulmaktadır. Diğer yandan kitaplardaki "Lenin" ve "Stalin" yazıları üzerinden Sovyet halkının Lenin ve Stalin'in düşüncelerini okumasıyla SB'nin teknoloji geliştireceği mesajı verilmektedir.

Tablo 3*İkinci Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Belirtisel gösterge	İnsan/Nesne	Kadın/kitap	Sovyetler Birliği halkının Lenin'in ve Stalin'in düşüncelerini okuması

Tablo 3' de Saussure ve Pierce'in göstergesel anlatım yaklaşımıyla incelendiğinde yine canlı ve cansız nesnelerin birlikte kullanıldığı; kadın ile kitapların oransallığı açısından güçlü vurgular içerdiği görülmektedir. Saussure, tablonun göstergesel

anlatımın belirttiği şeyi işaret ederken Poster 2’de yoğun olarak farklı göstergelerin gösterilen açısından yine yoğun yazılı ve görsel mesajlar içermesi etkileşim açısından önemlidir. Poster 2’nin Sovyet halkının Lenin ve Stalin’in kitaplarının okunmasına yönelik güçlü bir gösterge olduğu sonucuna varılmaktadır.

Poster 2 Tablo 4’deki anlam türleri üzerinden ilk olarak kavramsal boyutta açıklanmaktadır. Lenin ve Stalin yazan kitapların bir kadın tarafından tutulması kavramsal anlam boyutunda aktarılmaktadır. Genç kadının kitapları tutmasıyla yan anlamsal anlam açısından Lenin ve Stalin’in düşüncelerinin okunmasının teşvik edilmesi vurgulanmaktadır. Toplumsal anlam boyutunda SB’nde sosyal ve ekonomik hayat belirtilmektedir. Duygusal anlam açısından Lenin ve Stalin’in düşüncelerini öğrenme isteği ön plana çıkarılmaktadır. Posterin arka planında yer alan üretim tesisi ve zeplin görselleri üzerinden yansıtıcı anlam boyutunda kitap okuma, gelişmişlik mesajı vermektedir. Zeplin, gelişen havacılık teknolojisinde gelişmişlik anlamı yüklemektedir. Eşdizimsel anlam açısından gelişmişlik için kitap okunması vurgulanmaktadır. Konusal anlam boyutunda kişilik kültürü ve teknoloji aktarılmaktadır.

Tablo 4

İkinci Posterin Leech’in Göstergebilim Kavramları Üzerinden Analizi

Kavramsal Anlam	Lenin ve Stalin yazan kitapların tutulması
Yan anlamsal Anlam	Lenin ve Stalin’in düşüncelerinin okunmasının teşvik edilmesi
Toplumsal Anlam	Sovyetler Birliği’nde sosyal ve ekonomik hayat
Duygusal Anlam	Lenin ve Stalin’in düşüncelerini öğrenme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın gelişmişlik mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Gelişmişlik için kitap okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültürü ve teknoloji

Üçüncü Poster

Poster 3.

Üçüncü Poster (Poster Plakat, 2021c)

1935 yılında Viktor Semyenovič İvanov tarafından tasarlanan Poster 3' de yer alan genç kadın görselinin üstünde "Marks, Engels, Lenin, Stalin'in büyük teorisinde ustalaşın!" yazısı bulunmaktadır. Posterin solunda ise uzun bir yazılı metin bulunmaktadır. Bu metinde "Ülkemizin öncü gencinin, lider olmak istiyorsa Marksizm-Leninizm, Stalin Yoldaş'ın eserlerini incelemesini, titizlikle ve ısrarla çalışmasını sağlamalıyız. Yalnızca Marksizm-Leninizm bilgisi, gençlerimiz arasında Marksist bir dünya görüşünün üretimi, idealist Bolşevik Parti davasına, Lenin ve Stalin'in davasına adanmış ve zengin bir manevi yaşam süren genç devrimcileri uyandırabilir." yazmaktadır. Tablo 5'den görüleceği üzere, gösteren boyutunda ele alındığında Poster 3'ün üstünde kırmızı bir fonda Karl Marks ve Friedrich Engels ile birlikte Lenin ve Stalin'in görsellerine yer verilmektedir. Posterin altında da ders çalışmakta olan bir genç kadın, genç kadının arka planında da derste bulunan öğrenciler resmedilmektedir. Genç kadının çalıştığı kitabın üzerinde "Lenin" yazmaktadır. Yine Tablo 5'de son sütun incelendiğinde gösterilen açısından Poster 3'de Sovyet gençlerinin eğitime önem verildiği, diğer yandan gençlerin eğitim sürecinde Lenin'in fikirlerinin okunmasının teşvik edildiği vurgulanmaktadır.

Tablo 5

Üçüncü Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergebilim Kavramları Üzerinden Analizi

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge/ Belirtisel gösterge	İnsan/ Nesne	Marx, Engels, Lenin, Stalin/Kitap	Sovyetler Birliği halkının Komünizm ideolojisini benimseten kitapları okuması

Poster 3’de kavramsal anlam açısından Lenin yazılı kitap ön plandadır. Ders çalışan genç bir kadının yanında yer alan bu kitap ile yan anlamsal anlam boyutunda Lenin’in düşüncelerinin okunmasının teşvik edildiğini aktarmaktadır. Posterin arka planındaki dersteki öğrencilerle toplumsal anlam açısından SB’nde eğitim yansıtılmaktadır. Duygusal anlam boyutunda Lenin’in fikirlerinin öğrenme isteği aktarılmaktadır. Yansıtıcı anlam açısından kitap okuma, başarı mesajı vermektedir.

Eşdizimsel anlam boyutunda başarıya ulaşmada kitap okunması vurgulanmaktadır. Konusal anlam açısından kişilik kültü, Komünizm ve kitap okuma aktarılmaktadır. Lenin’in resmi, Komünizm ideolojisiyle özdeşleşen Marks, Engels ve Stalin ile birlikte sunulmakta ve Lenin’in düşüncelerinin okunması, Marks’ın, Engels’in ve Stalin’in düşüncelerinin okunmasıyla bir tutulmaktadır. Bu aşamada Lenin’in düşünceleri ve Komünizm arasında doğrudan bir bağ kurulmaktadır.

Tablo 6

Üçüncü Posterin Leech’in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi

Kavramsal Anlam	Lenin yazılı kitabın bulunması
Yan anlamsal Anlam	Lenin’in düşüncelerinin okunmasının teşvik edilmesi
Toplumsal Anlam	Sovyetler Birliği’nde eğitim
Duygusal Anlam	Lenin’in fikirlerini öğrenme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın başarı mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Başarıya ulaşmada kitap okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültü, Komünizm ve kitap okuma

Dördüncü Poster

Poster 4.

Dördüncü Poster (Poster Plakat, 2021d)

1949 yılında Toidze Moisiyevich tarafından çizilmiş olan Poster 4'de "Lenin bayrağı altında, Stalin'in önderliğinde Komünizmin Zaferine İlerleyin!" yazısı bulunmaktadır. Tablo 7'ye göre incelendiğinde gösteren açısından incelendiğinde posterde kızıl bayrakların önünde Lenin ve Stalin resmedilmektedir. Stalin ve Lenin görsellerinin önünde insan görsellerine yer verilmektedir. Posterde yer alan insanlardan biri üstünde "Marks, Engels, Lenin, Stalin" yazısı ile orak ve çekiç simgesi bulunan bir kitap kaldırmaktadır. Yine Tablo 7'nin son sütununda yer alan kısımda, gösterilen boyutunda ele alınan Poster 4'de kızıl bayraklar, Komünizm ideolojisini simgelemekte, ayrıca Lenin ve Stalin'in kızıl bayrakların önünde bulunması, her ikisinin de Komünizm ideolojisinin savunucusu olduğu algısını meydana getirmektedir. Poster 4' de kişinin kitabı havaya kaldırmasıyla Sovyet halkının Komünizm'in savunucusu olarak sunulan Lenin ve Stalin'in fikirlerini okuması gerektiğine yönelik mesaj verilmektedir.

Tablo 7

Dördüncü Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergebilim Kavramları Üzerinden Analizi

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge/ Simge	İnsan/Nesne/ Nesne	Lenin, Stalin/ Kitap/Kızıl bayrak	Lenin ve Stalin'in fikirlerinin Komünizm ile özdeşleştirilmesi

Poster 4'ün Leech'in anlam türlerine göre analiz edildiği Tablo 8'de Marks, Engels, Lenin, Stalin yazılı kitabın ön plana çıkarılmasıyla kavramsal anlama vurgu yapılmaktadır. Yan anlamsal anlam açısından Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in düşüncelerinin okunmasına işaret edilmektedir. Toplumsal anlam boyutunda SB'nde toplumsal hayat aktarılmaktadır. Kızıl bayraklar, SB'nin toplumsal hayatında Komünizm'in etkili olduğu mesajını vermektedir. Duygusal anlam açısından kitap okuma isteği vurgulanmaktadır. Yansıtıcı anlam boyutunda kitap okuma, birlik mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam açısından Komünizm'in benimsenmesinde kitap okunması aktarılmaktadır. Konusal anlam boyutunda kişilik kültü, Komünizm ve kitap okuma yansıtılmaktadır. Poster 4'de Stalin'in doğrudan görseline yer verilirken, Lenin'in heykeli andıran tasviri resmedilmektedir. Bu aşamada Lenin'in öldüğüne, buna karşılık Stalin'in Lenin'in fikirlerini sürdürdüğüne yönelik gerçekçilik algısı meydana gelmektedir. Diğer bir deyişle Stalin liderliğinde SB'nde Lenin'in düşüncelerinin varlığını koruduğu mesajı verilmektedir.

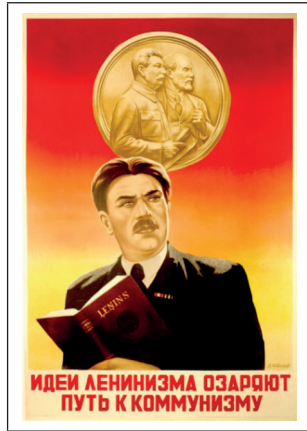
Tablo 8*Dördüncü Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Marx, Engels, Lenin, Stalin yazılı kitabın ön plana çıkarılması
Yan anlamsal Anlam	Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in düşüncelerinin okunması
Toplumsal Anlam	Sovyetler Birliği'nde toplumsal hayat
Duygusal Anlam	Kitap okuma isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın birlik mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Komünizm'in benimsenmesinde kitap okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültürü, Komünizm ve kitap okuma

1951 yılında Vladimir Kovalev tarafından hazırlanan Poster 5'de "Leninizm Fikirleri Komünizme Giden Yolu Aydınlatır." yazısı bulunmaktadır. Tablo 9'a göre incelendiğinde, gösteren boyutunda ele alındığında posterde üstünde Lenin yazısı bulunan bir kitap tutan bir erkek görseline yer verilmektedir. Arka planda ise Stalin ve Lenin kabartması bulunmaktadır. Tablo 9'da yer alan ve gösterilen açıdan incelendiğinde Poster 5'de Lenin'in fikirlerini okuyan kişi, idealize edilen SB vatandaşı olarak sunulmaktadır. Diğer yandan Poster 5'de Komünizm ideolojisiyle Lenin'in fikirleri özdeşleştirilmekte ve Komünizm'in benimsenmesinde Lenin'in fikirleri ön plana çıkarılmaktadır.

Beşinci Poster**Poster 5.**

Beşinci Poster (Poster Plakat, 2021e)

Tablo 9*Beşinci Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge	İnsan/ Nesne	Lenin, Stalin/ Kitap	Sovyetler Birliği halkının Komünizm ideolojisini benimsemesinde Lenin'in fikirlerini okuması

Poster 5'de kavramsal anlam açısından Lenin yazılı kitabın tutulması aktarılmaktadır. Yan anlamsal anlam boyutunda Lenin'in düşüncelerinin okunması yansıtılmaktadır. Toplumsal anlam açısından İkinci Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş dönemi ve Stalin iktidarı aktarılmaktadır. Poster 5'de Stalin ve Lenin'in yan yana resmedilmesiyle Stalin iktidarında Lenin'in kişilik kültürünün sürdüğü mesajı verilmektedir. Duygusal anlam boyutunda Lenin'in fikirlerini öğrenme isteği belirtilmektedir. Yansıtıcı anlam açısından kitap okuma, ideoloji mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam boyutunda Komünizm'in benimsenmesinde Lenin'in fikirlerinin öğrenilmesi aktarılmaktadır. Konusal anlam açısından kişilik kültürü, Komünizm ve kitap okuma yansıtılmaktadır. Lenin'in düşüncelerinin okunması, posterde Sovyet halkının Komünizm ideolojisine bağlı kaldığının bir işareti gibi algılanmasına yol açmaktadır.

Tablo 10*Beşinci Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Lenin yazılı kitabın tutulması
Yan anlamsal Anlam	Lenin'in düşüncelerinin okunması
Toplumsal Anlam	Soğuk Savaş dönemi ve Stalin iktidarı
Duygusal Anlam	Lenin'in fikirlerini öğrenme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın ideoloji mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Komünizm'in benimsenmesinde Lenin'in fikirlerinin öğrenilmesi
Konusal Anlam	Kişilik kültürü, Komünizm ve kitap okuma

Altıncı Poster**Poster 6.***Altıncı Poster (Poster Plakat, 2021f)*

1952 yılında Boris Naumoviç Belapolski tarafından tasarlanan Poster 6'da "Lenin ve Stalin Partisinin Büyük Yolunu Öğrenin!" yazısı bulunmaktadır. Tablo 11'e göre değerlendirildiğinde, gösteren açısından Poster 6'da kitap tutan genç erkek görseli dikkat çekicidir. Özenli taranmış saçları ve temiz traş, gömlek ve kravatıyla özenli giyimine dikkat çekilen bu genç erkek, koyu renkle çerçevelenmiş tırnakları ve iri elleriyle bir 'proleter'i yansıtmaktadır. Erkeğin elindeki kitabın üzerinde ise tüm Rusya birliği komünist parti tarihi yazmaktadır. Posterdeki erkeğin arkasında topluma hitap eden Lenin'in kabartması, yanında yatay olarak üst üste "Stalin" ve "Lenin" yazan kitaplar bulunmaktadır. Tablo 11'in son sütununda gösterilen boyutunda ele alındığında posterde Lenin liderliğinde Rusya'da gerçekleştirilen devrimin ve devrim sonrası yaşananların tarihini Sovyet vatandaşlarınca okunmasının teşvik edildiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11*Altıncı Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge/ Belirtisel gösterge	İnsan/ Nesne	Lenin/ Kitap	Lenin ve Stalin'in okunmasının teşvik edilmesi

Poster 6'nın Tablo 12'ye göre analizi ise kavramsal anlam boyutunda Lenin kabartması önünde kitabın tutulmasıdır. Kitabın tutulmasıyla yan anlamsal anlam açısından Lenin liderliğindeki Komünizm iktidarının okunması belirginleşmiştir. Toplumsal anlam boyutunda SB'nde eğitim belirtilmektedir. Bu aşamada Lenin

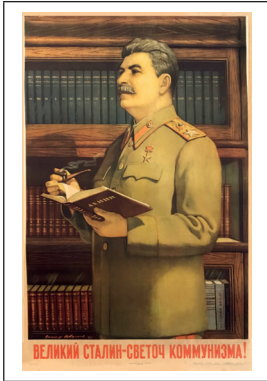
liderliğindeki Komünizm tarihinin öğrenilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Poster 6'da yer alan kişi üzerinden duygusal anlam açısından Komünizm tarihini öğrenme isteği aktarılmaktadır. Yansıtıcı anlam boyutunda kitap okuma, tarih mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam açısından kitap okuyarak tarihin öğrenilmesi belirtilmektedir. Konusal anlam boyutunda kişilik kültü, tarih ve kitap okuma aktarılmaktadır. Poster 6'da Sovyet halkının kitaplar üzerinden Lenin'in topluma hitabının önemini ve Komünizm'i tarihiyle öğrenmeleri teşvik edilmektedir.

Tablo 12*Altıncı Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Lenin kabartması önünde kitabın tutulması
Yan anlamsal Anlam	Lenin liderliğindeki Komünizm iktidarının okunması
Toplumsal Anlam	Sovyetler Birliği'nde eğitim
Duygusal Anlam	Komünizm tarihini öğrenme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın tarih mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Kitap okuyarak tarihin öğrenilmesi
Konusal Anlam	Kişilik kültü, tarih ve kitap okuma

Yedinci Poster**Poster 7.**

Yedinci Poster (Poster Plakat, 2021g)

1952 yılında Viktor Semyenoviç İvanov tarafından hazırlanan Poster 7'de "Büyük Stalin - Komünizmin Işığı!" yazısı bulunmaktadır. Tablo 13'de yapılan analize göre, gösteren boyutunda ele alındığında posterde bir kitaplığın önünde, üstünde "Lenin" yazan bir kitabı tutan Stalin resmedilmektedir. Stalin'in kitabın sayfalarını sağ eliyle

açması dâhi bir davranış şeklini ifade etmektedir. Gösterilen açısından incelendiğinde posterde Komünizm ideolojisiyle Stalin özdeşleştirilmekte, Stalin'in ise Lenin'in fikirlerini okuduğu vurgulanmaktadır. Bu şekilde Komünizm'in benimsenmesiyle Lenin'in fikirleri arasında bir bağ kurulmaya çalışılmaktadır.

Tablo 13

Yedinci Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Belirtisel gösterge	İnsan/Nesne	Stalin/Kitap	Stalin'le Lenin'in düşüncelerinin özdeşleştirilmesi

Leech'in kavramları ile oluşturulan Tablo 14' de, Poster 7'de Stalin'in Lenin yazılı kitabı tutması kavramsal anlam açısından ortaya konulmaktadır. Yan anlamsal anlam boyutunda Lenin'in düşüncelerinin okunması aktarılmaktadır. Toplumsal anlam açısından Stalin'in yaşamı belirtilmektedir. Poster 7'de Stalin'in Lenin'in düşüncelerine önem verdiği yöneltir algı meydana gelmektedir. Duygusal anlam boyutunda Lenin'in fikirlerinin öğrenilme isteği aktarılmaktadır. Yansıtıcı anlam açısından kitap okuma, ideoloji mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam boyutunda Stalin gibi Lenin'in düşüncelerinin okunması yansıtılmaktadır. Konusal anlam açısından kişilik kültürü, Komünizm ve kitap okuma belirtilmektedir. Poster 7'de Stalin'in Lenin'in düşüncelerini okuduğu aktarılarak, Sovyet halkının da Lenin'in düşünceleri okumasının teşvik edildiğine yönelik algı oluşmaktadır.

Tablo 14

Yedinci Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi

Kavramsal Anlam	Stalin'in Lenin yazılı kitabı tutması
Yan anlamsal Anlam	Lenin'in düşüncelerinin okunması
Toplumsal Anlam	Stalin'in yaşamı
Duygusal Anlam	Lenin'in fikirlerinin öğrenilme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın ideoloji mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Stalin gibi Lenin'in düşüncelerinin okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültürü, Komünizm ve kitap okuma

Sekizinci Poster**Poster 8.**

Sekizinci Poster (Poster Plakat, 2021h)

1961 yılında Boris Feyoktistoviç Beryezovski tarafından çizilen Poster 8'de "Lenin gibi öğrenin!" yazısı bulunmaktadır. Tablo 15 incelendiğinde gösteren açısından Poster 8'de Lenin'in gençliğini tasvir eden bir heykelin önünde elinde kitap olan bir erkek çocuğun durduğu resmedilmektedir. Yakasındaki kırmızı fular ile ilk gençlik örgütlenmesi olan 'Piyoner' gençliğini vurgulanmaktadır. Piyoner'in Türkiye'deki karşılığı 'izci'dir. Tablo 15' de yer alan gösterilen kısmıyla ele alındığında Poster 8'de Lenin'in kitap okuduğuna atıf yapılmakta ve SB halkının da Lenin gibi kitap okuması teşvik edilmektedir. Bu aşamada Lenin, kitlelere idealize edilen bir Sovyet vatandaşı olarak sunulmaktadır.

Tablo 15

Sekizinci Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görüntüsel gösterge/ Belirtisel gösterge	Nesne/ Nesne	Lenin heykeli/ Kitap	Kitap okumanın teşvik edilmesinde Lenin'in ön plana çıkarılması

Poster 8'in Leech in anlam türüne göre analizi Tablo 16'da yer almaktadır. Poster 8'de okul çağındaki bir erkek çocuk tarafından Lenin heykeli önünde kitabın tutulması kavramsal anlam boyutunda aktarılmaktadır. Yan anlamsal anlam açısından kitap okumasının teşvik edilmesinde Lenin ön plana çıkarılmaktadır. Toplumsal anlam boyutunda SB'nde eğitim aktarılmaktadır. Duygusal anlam açısından kitap okuma isteği ortaya konulmaktadır. Yansıtıcı anlam boyutunda kitap okuma, başarı mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam açısından Lenin gibi hareket edip kitap okuması vurgulanmaktadır. Konusal anlam boyutunda kişilik kültü ve kitap okuma aktarılmaktadır. Posterde SB'ndeki gençler için Lenin ideal bir vatandaş olarak sunulmakta ve gençlerin Lenin gibi kitap okuması teşvik edilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 16*Sekizinci Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Lenin heykeli önünde kitabın tutulması
Yan anlamsal Anlam	Kitap okumasının teşvik edilmesinde Lenin'in ön plana çıkarılması
Toplumsal Anlam	Sovyetler Birliği'nde eğitim
Duygusal Anlam	Kitap okuma isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın başarı mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Lenin gibi hareket edip kitap okuması
Konusal Anlam	Kişilik kültürü ve kitap okuma

Dokuzuncu Poster**Poster 9.***Dokuzuncu Poster (Poster Plakat, 2021i)*

1977 yılında yayınlanan Poster 9'un üst kısmında "Kalıcı bir barış için mücadelenin gücünü sürekli yoğunlaştırmak!" yazmaktadır. Tablo 17'de yer alan bilgilerde gösteren boyutunda ele alındığında Poster 9'da farklı milletlerden insanların bir arada olduğu resmedilmektedir. Ortada resmedilen kişilerden birinin elinde, üstünde "Lenin" yazan bir kitap bulunmaktadır. Poster 9'un arkasında kızıl bayraklar bulunmakta ve kızıl bayrakların üstünde de farklı dillerde "Barış" kelimesi yazmaktadır. Poster 9'un arka planında Stalin dönemi mimarisini simgeleyen yapı görseline yer verilmektedir. Tablo 17'de yer alan analize göre gösterilen açıdan Poster 9'da Lenin'in fikirlerinin okunmasıyla barış kavramı arasında ilişki kurulmaktadır. Bu aşamada dünya barışının tesisinde Lenin'in fikirlerinin öğrenilmesi, bu nedenle de Lenin'in fikirlerini yansıtan yayınların okunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Tablo 17*Dokuzuncu Posterin Saussure ve Peirce'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Göstergesel Anlatım	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Simge/ Belirtisel gösterge	İnsan/Yapı/ Nesne	Çeşitli ülkelerden insanlar/ Kremlin/Kitap	Dünya barışı ve Lenin'in düşüncelerinin özdeşleştirilmesi

Poster 9'da kavramsal anlam açısından Lenin yazılı kitabın tutulması ön plana çıkarılmaktadır. Yan anlamsal anlam boyutunda Lenin'in düşüncelerinin okunması aktarılmaktadır. Toplumsal anlam açısından Kremlin belirtilmektedir. Sovyet yönetiminin dünyada barışın hâkim olmasını istediğine yönelik algı oluşmaktadır. Duygusal anlam boyutunda Lenin'in düşüncelerini öğrenme isteği yansıtılmaktadır. Yansıtıcı anlam açısından kitap okuma, barış mesajı vermektedir. Eşdizimsel anlam boyutunda barışın tesisi için kitap okunmasına vurgu yapılmaktadır. Konusal anlam açısından kişilik kültürü, barış ve kitap okuma yansıtılmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde; Komünizm ideolojisiyle özdeşleştirilen Lenin'in düşüncelerinin barış odaklı olduğuna yönelik algı meydana gelmektedir.

Tablo 18*Dokuzuncu Posterin Leech'in Göstergibilim Kavramları Üzerinden Analizi*

Kavramsal Anlam	Lenin yazılı kitabın tutulması
Yan anlamsal Anlam	Lenin'in düşüncelerinin okunması
Toplumsal Anlam	Kremlin
Duygusal Anlam	Lenin'in düşüncelerini öğrenme isteği
Yansıtıcı Anlam	Kitap okumanın barış mesajı vermesi
Eşdizimsel Anlam	Barışın tesisi için kitap okunması
Konusal Anlam	Kişilik kültürü, barış ve kitap okuma

Tartışma

Çalışmada elde edilen bulgularla Lenin'in kişilik kültürünün, Sovyet coğrafyasında kitap okuma alışkanlığının şekillenmesinde etkin bir şekilde kullanıldığı ortaya konulmaktadır. Posterlerdeki görsel ve yazılı simgeler üzerinden SB halkında Lenin'e yönelik sevgi kullanılarak insanların kitap okuma alışkanlığı kazanmasına çalışıldığı anlaşılmaktadır. 1922 yılsonu itibarıyla Sovyet coğrafyasında yayılmasına başlanan 'eğitim' politikalarının bir kısmını oluşturan bu görsel propaganda büyük boy posterler ile sağlanmıştır (Bonnell, 1999, s. 21). Diğer yandan posterlerde kitap okumanın Lenin'in bir mirası gibi kitlelere sunulduğu ortaya çıkmaktadır. Rus Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyetinin 1918 yılındaki ilk Anayasasında, tüm vatandaşların bilgiye doğrudan

erişebilmelerini sağlamak için, eksiksiz, kapsamlı ve ücretsiz bir eğitim verilmesi amaçlanmıştır (Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetleri [RSFSC] Anayasa, 1918, Madde 17). Okuma, öğrenme ve bilgi edinimleri, bir insanın kendi varlığını ve toplumsal sorumluluğunu anlamlı kılabilmesi için önemli birer kazanımdır. Lenin'in 'Toplu Eserler' inde pedagoji yöntemi üzerine geliştirdiği düşüncelerinden çıkan doğrudan mesaj 'Öğren! Öğren! Öğren!' dir (Lenin, 1918, s. 86). Bu mesaj, okumanın öğrenilmesi öncesinde ve okumanın öğrenilmesi sonrasında devam eden, bilgi ediniminin yaşamboyu olduğunu vurgulamaktadır. Okuma alışkanlığı edinilmesi sonrası bu alışkanlığın devamını sağlamak için SB'de kültürel donanım ve bilginin kurumsal araçlarla hızlı gelişimi sağlanmaya çalışılmıştır. SB yönetimi, Lenin'in kişilik kültürü üzerinden Sovyet halkını Komünizm ideolojisini benimseten kitapları okumaya teşvik etmiştir. Sovyet halkının bu tür yayınları okuyarak, Lenin'e, Stalin'e, ideolojiye ve devrime bağlılıklarının arttırılmasının amaçlandığı ileri sürülebilmektedir. Bu şekilde Lenin sonrasında ülkede Komünist rejiminin meşruluğunun sürdürülmesinin ve halkın Sovyet yönetiminin aldığı kararları uygulamasının amaçlandığı belirtilebilmektedir. Bu çıkarımdan hareketle SB'nde Komünist rejimin devamlılığının Komünizm ideolojisinin kitleler tarafından benimsenmesiyle mümkün olacağını öngörüldüğü ileri sürülebilmektedir. Bu öngörü üzerinden de kitlelerin Komünizm ideolojisini benimsemesinde Komünizm ideolojisini benimseyen yayınlara yöneltildiği bu yayınların okunmasında da Lenin'in kişilik kültürünün itici bir güç haline getirildiği belirtilebilmektedir.

Çalışmaya konu edilen görsellerin gösterebilim analizi sonucunda ulaşılan bulguların, geçmiş dönemlerde kişilik kültüründe kullanılan propaganda posterlerini inceleyen akademik çalışmalardan elde edilen bulgularla çeşitli yönlerden benzerlik ve farklılıkları olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada Gazi vd.'nin (2019, s. 39) SB'nde Lenin'in kişilik kültürü propagandası konulu akademik çalışmasındaki gibi SB vatandaşlarına Lenin'in fikirlerini benimsediğine yönelik mesajın verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada, Çalışkan'ın (2020a, s. 1004) Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Stalin'in kişilik kültürünü incelediği çalışmadaki bulgulara benzer olarak kimi posterlerde Lenin'in kişilik kültürünün Stalin'in kişilik kültürüyle birlikte sunulduğu ortaya konulmuştur. Diğer yanda, SB'nin ilk en üst düzey yöneticisi Lenin'den sonra gelen Stalin'in de toplum tarafından kabulü görsel malzemelerde doğrudan paylaşılmıştır. Yine bu çalışmada Çalışkan ve Yılmaz'ın (2020, s. 96) Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Lenin'in kişilik kültürü üzerine gerçekleştirdiği çalışmadaki gibi Lenin ile Komünizm ideolojinin özdeşleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak çalışmada Karaca'nın (2018, s. 1203), İtalya Krallığı'nda Benito Mussolini'nin kişilik kültürü propagandasında incelediği propaganda posterlerindeki gibi halkın kült lideri desteklediğine yönelik mesaj verildiği ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmada, geçmiş dönemde kişilik kültürü propagandası üzerine yapılan çalışmalarla benzer bulgular elde edilmesinin dışında özgün bulgulara da ulaşılmıştır. Bunlardan ilki, çalışmada insanların kitaplar üzerinden bilgiye ulaşımında kişilik kültürünün

rolünün ortaya konulmasıdır. Geçmiş çalışmalarda kişilik kültü propagandasının siyasi boyutu üzerinde durulmuş ve liderlik kültünün toplumda ne şekilde inşa edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır (Bonnell, 1999, s.148). Tumarkin ise yaptığı çalışmada, 1924 yılında Lenin'in ölümü sonrası Sovyet siyasi posterlerinde Lenin'e daha fazla yer verilmesini 'Lenin öldü! Leninizm yaşıyor!' sloganıyla kişiliğin nasıl Sovyetleştirildiğini, Sovyet kamusal hayatının oluşumu olarak açıklamıştır (Tumarkin, 1983, s. 28). Buna karşılık mevcut çalışma, kişilik kültü propagandası üzerinden insanların bilgiye erişim süreçlerini ele almıştır. Çalışmada posterler üzerinden Lenin'in kişilik kültü kullanılarak insanların hangi kitapları okumaları gerektiği konusunda yönlendirmede bulunularak, insanların Sovyet ideolojisini yücelten ve Komünist rejimi meşrulaştıran kitapları okumalarının teşvik edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu aşamada çalışma, SB'de propaganda posterleri üzerinden meydana getirilen Lenin'in kişilik kültü propagandasının, ekonomik ve siyasi boyutlarının dışında eğitim boyutunun da olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çalışmada SB'de kişilik kültü propagandası üzerinden insanların bilgiye ulaşma süreçlerinin kontrol edilmeye ve istenilen kaynaklar üzerinden bilgilenmesinin sağlanmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Genel olarak posterler değerlendirildiğinde, Lenin'in kişilik kültünün iki temel amaç için kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Birincisi Lenin'in kişilik kültü üzerinden SB vatandaşlarının kitap okuma alışkanlığı kazanmasının sağlanmasıdır. İkincisi ise Lenin'in kişilik kültü üzerinden Lenin'in düşüncelerini yansıtan yayınların Sovyet vatandaşları tarafından okunmaya, bilgi edinimine teşvik etmesidir. Bu aşamada posterler üzerinden doğrudan Sovyet vatandaşlarının hangi kitapları okumaları gerektiği konusunda yönlendirmede bulunulmakta ve kitlelerin kitap okuma kültürü şekillendirilmektedir. Posterlerde, Lenin kişilik kültünün doğrudan Komünizm ideolojisiyle ilişkilendirildiği de ortaya çıkmaktadır. Lenin, Komünizm ideolojisinin bir simgesi olarak kitlelere sunulmakta ve Lenin'in düşünceleri devlet ideolojisinin temel amacıyla özdeşleştirilmektedir. Lenin'in düşünceleri Komünizm ideolojisinin bir yansıması olarak sunulurken, SB'nde Lenin'in düşüncelerinin tartışılmasının önüne geçilmekte ve önem atfedilmektedir. Ayrıca Komünizm'in birlik içerisinde devamlılığı açısından Lenin'in düşüncelerini yansıtan kitapların okunması Sovyet halkının bir sorumluluğu gibi posterler üzerinden sunulmaktadır.

1918 ile 1953 döneminde yayınlanan posterlerde sıklıkla Lenin ve Stalin'in görsellerine yer verildiği görülmektedir. Bu aşamada posterler üzerinden SB vatandaşlarına kitap okuma alışkanlığı kazanmasında bir dönem Lenin'le birlikte Stalin'in de kişilik kültünün kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık Stalin sonrası dönemde posterlerde Stalin'den ziyade doğrudan Lenin'e yer verilmekte ve yalnızca Lenin'in kişilik kültü üzerinden insanlarda kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasına çalışılmaktadır. Posterlerdeki görsellerde Sovyet halkının Lenin'in düşüncelerini yansıtan kitapları

okumaktan mutlu olduğuna yönelik algı meydana gelmektedir. Bu şekilde posterlerde Lenin'in düşüncelerinin okunmasının kitlelerin kendi rızalarıyla gerçekleştiğine yönelik mesaj verilmektedir. Ayrıca Lenin'in düşüncelerini okuyan kişiler, posterlerde idealize edilen Sovyet vatandaşları olarak sunulmaktadır.

Sovyet vatandaşlarının okur-yazar olmaktan öte, yazılı eser okuyarak bir yandan da Lenin'in düşüncelerini kendilerinin okuması ve öğrenmeleriyle ülkede ekonomik gelişimde üretkenliğin arttığına, teknolojik yenilenmenin, sosyo ekonomik yönden istenilen düzeyde gerçekleştiğine yönelik algı oluşturulmaktadır. Posterlerde genç neslin kitap okuma alışkanlığı kazanmasında doğrudan Lenin örnek gösterilmekte; Sovyet halkında oluşturulan Lenin sempati ve sevgisi kullanılarak insanlarda okuma sevgisinin de canlı tutulmasına çalışılmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgularla, SB'de Lenin'in kişilik kültürünün kitap okuma alışkanlığı üzerinde doğrudan rol oynadığı ortaya konulmaktadır. İncelenen posterlerde Sovyet vatandaşlarının hangi kitapları okuması gerektiği vurgulanırken, hangi kitapları okumaması gerektiğiyle ilgili bir mesajın verilmediği görülmektedir. Sovyet sisteminin merkezi bir yönetim şekli olduğundan yola çıkarak, 1917 yılı sonrası tüm yeni basım yayınların kontrollü bir devlet politikası dâhilinde olduğu unutulmamalıdır. Devlet ideolojisine uygun bilgi derlemeleri, doğa ile yeryüzüne ilişkin mevcut verilerin yer aldığı, edebi, teknik, fen, sanat, matematik, fizik ve mekanik bilgilerden oluşan yayınlardır. Bu aşamada Lenin'in kişilik kültürü üzerinden yönlendirmenin daha çok kitlelerin öncelikle devlet ideolojisini destekleyici yayınları okuması yönünde teşvik, Lenin'in hayatta iken idealize ettiği 'öğrenme' ilkesiyle başladığı ve Lenin'in ölümü sonrasında da devam etmiş olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen posterler, kişilik kültürünün kitlelerin kitap okuma alışkanlığı kazanmasındaki rolünü açıklaması bakımından önem taşımaktadır. Buna karşılık çalışmada elde edilen bulgular, kişilik kültürünün insanların kitap okuma alışkanlığı kazanması, ardılı olan 'bilgi edinimi' üzerindeki etkisini net olarak yansıtamamaktadır. Bu açıdan gelecek çalışmaların kitap okuma alışkanlığı üzerinde kişilik kültürünün etkisini doğrudan bilgi edinimine ilişkin saha çalışmaları üzerinden incelemesinin, kişilik kültürü ve kitap okuma alışkanlığıyla bilgi ediniminin ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

SB'nde ekonomik, siyasi ve askeri bağlamda Lenin'in kişilik kültüründen propaganda dahilinde yararlanılmıştır. Makaleye söz konusu olan kitap okuma alışkanlığı ve bilgi edinimi kapsamında elde edilen bulgularda kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında Lenin'in kişilik kültürünün kullanıldığı açıkça görünmektedir. Lenin'in 21 Ocak 1924 günü ölümü sonrası 5 Mart 1953 yılında dek SB Komünist Parti Genel Sekreteri olarak yöneten Stalin'in kişilik kültürünün de SB'nde çeşitli amaçlara hizmet etmek için kullanıldığı bilinmektedir. Bu açıdan gelecek çalışmaların, Lenin'in dışında Stalin'in kişilik kültürünün

de SB'nde eğitim ve kültürün temel bileşenlerinden olan kütüphanecilik, müzecilik, okuma ve sanat birimleri ile bilim alanındaki değişimlerin çalışılması önerilmektedir. Diğer yandan gelecek çalışmalarda SB dışında kişilik kültürünün kullanıldığı farklı ülkelerde de kişilik kültürü ve kitap okuma alışkanlığı ilişkisi üzerine de çalışmalar gerçekleştirilebilir. Arnavutluk'ta Enver Hoca, Çin Halk Cumhuriyeti'nde Mao Zedong, Macaristan'da Mátyás Rákosi ve Yugoslavya'da Josip Broz Tito gibi sosyalist ülkelerdeki kişilik kültürleri karşılaştırmalı siyaset çalışmaları, ideolojik sistemler içinde eğitim ve öğretimde motivasyon, liderlik ve kişilik kültürü ile kitap okuma alışkanlığı, bilgi edinimi arasındaki etkileşim konularında alanyazınına özgün katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yeni bir devlet oluşumuyla kökten değiştirilen eğitim ve kültür çalışmalarında, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki politikalar ve siyasi figürler de karşılaştırmalı olarak bu öğelerin etkileşimleri üzerinde çalışılabilir. Kitap okuma alışkanlığının kütüphaneciliğin gelişimine etkisi ve toplumun sosyo-kültürel gelişimiyle okuryazarlığın oransal artışlarının dikkate alınarak kütüphanelerin bilginin yaygınlaştırılmasındaki kilit rolü dikkate alınarak; bilimsel çalışmalara, teknolojik yeniliklere, sosyal hayatın düzenine etkisi gibi yeni bir araştırma konuları da çalışılabilir.

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında kişisel ve finansal herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Çalışmanın etik kurul kararı ve telif hakkına ilişkin izin gerektirmeyen bir araştırma niteliğinde olduğunu beyan ederim.

Kaynakça

- Abdi, K. (2008). From Pan-Arabism to Saddam Hussein's cult of personality: Ancient Mesopotamia and Iraqi national ideology. *Journal of Social Archaeology*, 8(1), 3-36. <https://doi.org/10.1177/1469605307086076>
- Adam, H. (1996). The Mandela personality cult. *Indicator South Africa*, 13(2), 7-12.
- Akbabaoğlu, M. ve Yıldız Duban, N. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının üst bilişsel okuma stratejileri, okuma motivasyonları ve kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumları.-*Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1720-1740.
- Aksoy, E. ve Öztürk, D. (2018). Öğrencilerdeki okuma alışkanlığının öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 143-184.
- Aksoy, T. (2017). Okuma alışkanlığının temel eğitimden ortaöğretime geçiş (TEOG) sınavına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 571-588. <https://doi.org/10.16916/aded.320284>
- Apor, B. (2004). Leader in the making: the role of biographies in constructing the cult of Mátyás Rákosi. E. A. Rees, P. Jones., B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss.63-80).Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_4

- Apor, B. (2007). The 'secret speech' and its effect on the 'cult of personality' in Hungary. *Critique*, 35(2), 229-247. <https://doi.org/10.1080/03017600701446215>
- Apor, B. (2014). Sovietisation, imperial rule and the Stalinist leader cult in Central and Eastern Europe. R. Healy ve E. D. Lago (Ed.), *The shadow of colonialism on Europe's modern past içinde* (ss. 228-244). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137450753_14
- Arpa, M., Delibalta, H. ve Yılmaz, A. (2019). Çocuk işçiliğini konu alan kamu spotu reklamlarının göstergebilimsel analizi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 116-136.
- Baba, J. ve Affendi, F. R. (2020). Reading habit and students' attitudes towards reading: A study of students in the faculty of education UiTM Puncak Alam. *Asian Journal of University Education*, 16(1), 109-122. <https://doi.org/10.24191/ajue.v16i1.8988>
- Babarinde, E. T., Babarinde, O. ve Dike, V. (2018). Reading habit and use of electronic media by junior secondary school students in Nsukka Local Government of Nigeria. *Journal of Children and Media*, 12(1), 16-32. <https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1403938>
- Baltacı, A. (2017). Okul müdürlerinin okuma alışkanlıkları ve okuduğunu anlama düzeyleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-32.
- Başol, G. (2008). Bilimsel araştırma süreci ve yöntem. O. Kılıç ve M. Cinoğlu (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss.113-143). Lisans Yayıncılık.
- Behrends, J. C. (2004). Exporting the leader: The Stalin cult in Poland and East Germany (1944/45-1956). E. A. Rees, P. Jones., B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships içinde* (ss. 161-178). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_9
- Berezovenko, A. (2019). Cult of personality of Vladimir Putin in post-modern context. *Strategic Priorities*, 49(1), 117-132.
- Bonnell, V. E. (1999). *Iconography of Power: Soviet Political Posters under Lenin and Stalin*. University of California Press.
- Bratman, F. (1990). Cult of personality: Why do so many leaders force their people to worship them as heroes? *Scholastic Update*, 123(5), 8-10.
- Cassiday, J. A. ve Johnson, E. D. (2010). Putin, Putiniana and the question of a post-Soviet cult of personality. *Slavonic and East European Review*, 88(4), 681-707.
- Clark, C. (1999). Cult of personality. *MC Technology Marketing Intelligence*, 19(12), 32-34.
- Clem, R. (Ed.). (1986). *Research guide to the Russian and Soviet Censuses*. Cornell University Press.
- Cutting, J. (2002). *Pragmatics and discourse: A resource book for students*. Routledge.
- Çalışkan, S. (2020a). Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde propaganda posterleri üzerinden Stalin'in liderlik kültürünün inşası. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 984-1010.
- Çalışkan, S. (2020b). Nazi Almanyası işgali altındaki Sırbistan'da komünizm karşıtı kullanılan propaganda posterlerinin göstergebilimsel analizi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 96-112.

- Çalışkan, S. ve Doğan, D. K. (2020). Kıbrıs Barış Harekâtı'nda türkùlerin propaganda amaçlı kullanılması: "Kıbrıs'a Çıktık" türküsü üzerine inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 157-172.
- Çalışkan, S. ve Yılmaz, M. B. (2020). Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde basında yer alan propaganda posterleri üzerinden Vladimir Lenin'in kùlt liderlik inşası. *Ermeni Araştırmaları*, (65), 75-100. <https://doi.org/10.36542/erma.694475>
- Çakı, C. ve Gülada, M. (2018). Duvar resimleri üzerinden kùlt liderlik propagandası: Irak devlet başkanı Saddam Hüseyin üzerine inceleme. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(2), 7-24.
- Çevik, H. ve Yeřıldal H. (2020). *Karizma ve lider kùltü*. Nika Yayinevi.
- Danesi, M. (2013). On the metaphorical connectivity of cultural sign systems. *Signs and Society*, 1(1), 33-49.
- Deckert, G. D. (1982). Sociocultural barriers to the reading habit: The case of Iran. *Journal of Reading*, 25(8), 742-749.
- Devadevan, M. V. (2017). From the cult of Chivalry to the cult of personality: The seventh-century transformation in Pallava Statecraft. *Studies in History*, 33(2), 127-150. <https://doi.org/10.1177/0257643017705195>
- Dror, O. (2016). Establishing Hồ Chí Minh's cult: Vietnamese traditions and their transformations. *The Journal of Asian Studies*, 433-466.
- Duffy, G. G. (1967). Developing the reading habit. *The Reading Teacher*, 21(3), 253-256.
- Ehsani, K. (2013). Goftogu (dialogue) is not an area for cult of personality. *Andisheh Pooya Magazine*, 11(Fall), 160-161.
- Ennker, B. (2004). The Stalin cult, bolshevik rule and Kremlin interaction in the 1930s. E. A. Rees, P. Jones, B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 83-101). Palgrave Macmillan.
- Eraslan, A. (2019). Hatay'da dinler arası ortak değer: İlyahu-han Nebi, Mar George (Corcus) ve Hızır (El-Hıdır). *Folklor / Edebiyat*, 25(97), 71-94.
- Erdağı Toksun, S. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 6. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi Özel Sayısı*, 1-7. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.657615>
- Fiske, J. (2017). *İletişim çalışmalarına giriş* (S. İrvan, Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gambrell, L. B. (2015). Getting students hooked on the reading habit. *The Reading Teacher*, 69 (3), 259-263. <https://doi.org/10.1002/trtr.1423>
- Gazi, M. A., Çakı, C. ve Gülada, M. O. (2019). İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet kùlt lider propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in sunumu. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(2), 25-42.
- Gill, G. (1980). The Soviet leader cult: Reflections on the structure of leadership in the Soviet Union. *British Journal of Political Science*, 10(2), 167-186.

- Gill, G. (1984). Personality cult, political culture and party structure. *Studies in Comparative Communism*, 17(2), 111-121. [https://doi.org/10.1016/0039-3592\(84\)90008-5](https://doi.org/10.1016/0039-3592(84)90008-5)
- Geldern, von J. (1943). *The Cult of Leadership*. Seventeen Moments in Soviet History. <https://soviethistory.msu.edu/1943-2/the-cult-of-leadership/>
- Görmez, K. ve Çetin, F. (2018). 1923-1938 dönemin popüler mitolojisi: Atatürk kültürü. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 49-60.
- Guiraud, P. (2016). *Göstergebilim* (M. Yalçın, Çev.) (3. bs). İmge Kitabevi.
- Gundle, S., Duggan, C. ve Pieri, G. (2013). The cult of Mussolini in twentieth-century Italy: Introduction. *Modern Italy*, 18(2), 111-115. <https://doi.org/10.1080/13532944.2013.780423>
- Joseph, K. (2018). Influence of gender difference on reading habit and academic achievement of undergraduate medical students in University of Ibadan, Nigeria. *Nigerian School Library Journal*, 17, 75-86.
- Kablukov, E. V. (2016). The practices of construction Vladimir Putin's personality cult in modern Russian media discourse. *Slavia-Casopis pro slovanskou filologii*, 85(2), 166-181.
- Karaaslan, S. (2016). Türk eğitim politikasında okuma alışkanlığı. *Bilgi Dünyası*, 17(1), 104-119. <https://doi.org/10.15612/BD.2016.491>
- Karaca, M. (2018). İtalyan propagandasında kült lider olgusu: 'IL DUCE' Benito Mussolini. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1203-1220. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.442905>
- Karakullukcu, N. ve Çelik, Y. (2020). İlkokul öğrencilerine kitap okuma alışkanlığı kazandırmada sınıf öğretmenlerinin rolü. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1-14.
- Karalis, V. (2017). Gurdjieff beyond the personality cult: Reading the work and its Re-workings: Notes on René Zuber's 'Who are You Monsieur Gurdjieff?'. *Religion and the Arts*, 21(1-2), 176-188. <https://doi.org/10.1163/15685292-02101007>
- Kelly, C. (2004). Grandpa Lenin and Uncle Stalin: Soviet leader cult for little children. Rees, E. A., Jones P., Apor, B. ve Behrends, J. C. (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 102-122). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_6
- Kotkin, S. (2018). *Stalin: İktidar paradoksları (1878 – 1928)* (Cilt.1). İletişim Yayınları.
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge.
- Krishna, K. M., ve Adwani, N. (2010). Digital information access and its impact on reading habit of users. *SRELS Journal of Information Management*, 47(3), 289-295.
- Krupskaya, N. K. (1933). *Vaspominiye o Lenina*. Gosudarstvennoye İzdatelstva. Biblioteka SSSR im. V. İ. Lenina. Kniga.
- Krupskaya, N. K. (1957). *Obşiyevaprosipedagogiki* (Cilt.11). Gosudarstvennoye İzdatelstva Kniga.
- Kuruç, B. (2017). 100. yılında Ekim Devrimi. *İktisat ve Toplum Dergisi* .84, 15-22.
- Leech, G. (1985). *Semantics the study of meaning*. Penguin Books.

- Leech, N. L. ve Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Qual Quant Springer Science + Business Media*, (43), 265–275. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9105-3>.
- Lenin, V. I. (1918). *Speech at the first all-russia congress on education in collected Works* (Cilt. 28). Progress Publishers.
- Lestari, A., Sofendi, S., ve Petrus, I. (2018). The correlations among undergraduate EFL students' reading habit, multiple intelligences, and writing mastery. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 8(1), 110-120. <https://doi.org/10.17509/ijal.v8i1.11470>
- Lim, J. C. (2015). *Leader symbols and personality cult in North Korea: The leader state*. Routledge.
- Luqiu, L. R. (2016). The reappearance of the cult of personality in China. *East Asia*, 33(4), 289-307. <https://doi.org/10.1007/s12140-016-9262-x>
- Maharsi, I., Ghali, M. I. ve Maulani, S. (2019). High school students' reading habit and perception on reading for pleasure. *International Journal of Indonesian Education and Teaching (IJJET)*, 3(1), 80-89. <https://doi.org/10.24071/ijiet.2019.030108>
- Main, I. (2004). President of Poland or 'Stalin's most faithful pupil'? The cult of Bolesław Bierut in Stalinist Poland. Rees E.A., Jones P., Apor B. ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 179-193). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_10
- Mansor, A. N., Rasul, M. S., Abd Rauf, R. A., ve Koh, B. L. (2013). Developing and sustaining reading habit among teenagers. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 22(4), 357-365. <https://doi.org/10.1007/s40299-012-0017-1>
- Marin, M. (2015). Contesting the leader on daily basis: Everyday resistance and Nicolae Ceaușescu's cult of personality. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai-Historia*, 60(2), 122-145.
- Marinković, A. S. (2017). Elena Ceaușescu's personality cult and Romanian television. *Balcanica*, (XLVIII), 343-360. <https://doi.org/10.2298/BALC1748343S>
- Maslov, N. N. (1990). Short course of the history of the All-Russian Communist Party (Bolshevik)—An encyclopedia of Stalin's personality cult. *Soviet Review*, 31(2), 50-79. <https://doi.org/10.2753/RSS1061-1428310250>
- Melnick, A. J. (1976). Soviet perceptions of the Maoist cult of personality. *Studies in Comparative Communism*, 9(1-2), 129-144. [https://doi.org/10.1016/0039-3592\(76\)90023-5](https://doi.org/10.1016/0039-3592(76)90023-5)
- Merga, M. K. (2017). What motivates avid readers to maintain a regular reading habit in adulthood? *Australian Journal of Language and Literacy*, 40(2), 146-156.
- Mocanescu, A. (2004). Surviving 1956: Gheorghe Gheorghiu-Dej and the 'cult of personality' in Romania. Rees, E. A., Jones P., Apor, B. ve Behrends, J. C. (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 246-260). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_14
- Montgomery, D. C. (1989). Stalin in the writings of Hamid Alimjan: A case study of manifestations of the cult of personality in the literature of Soviet Uzbekistan. *Central Asian Survey*, 8(3), 31-51. <https://doi.org/10.1080/02634938908400672>

- Moon, J. (1985). The cult of personality: Perspectives on Margaret Thatcher. *Parliamentary Affairs*, 38(2), 261-263. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.pa.a051991>
- Nweke, K. M. (1987). Promoting the reading habit among the literate in Nigeria. *The Reading Teacher*, 40(7), 632-638.
- Obaidullah, M. ve Rahman, M. A. (2018). The impact of internet and social media on the habit of reading books: A case study in the southern region of Bangladesh. *Studies in English Language and Education*, 5(1), 25-39. <https://doi.org/10.24815/siele.v5i1.8966>
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465. <https://doi.org/10.15612/BD.2008.313>
- Ormenişan, A. C. (2019). The evolution of Nicolae Ceausescu's cult of personality in Scanteia Newspaper. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai-Ephemerides*, 64(2), 81-103.
- Öztürk, B. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 59-72.
- Paltiel, J. T. (1983). The cult of personality: Some comparative reflections on political culture in Leninist regimes. *Studies in Comparative Communism*, 16(1-2), 49-64. [https://doi.org/10.1016/0039-3592\(83\)90043-1](https://doi.org/10.1016/0039-3592(83)90043-1)
- Paul, A. M. (2010). *The cult of personality testing: How personality tests are leading us to miseducate our children, mismanage our companies, and misunderstand ourselves*. Simon and Schuster.
- Parmawati, A. (2018). The Study correlation between reading habit and pronunciation ability at the second grade students of Ikip Siliwangi. *Eltin Journal, Journal of English Language Teaching In Indonesia*, 6(1), 46-52. <https://doi.org/10.22460/eltin.v6i1.p46-52>
- Peirce, C. S. (Ed.) (1983). *Studies in Logic*. John Benjamins Publishing Company.
- Pittman, J. P. (2017). Thoughts on the "cult of personality" in communist history. *Science & Society*, 81(4), 533-548. <https://doi.org/10.1521/siso.2017.81.4.533>
- Plamper, J. (2004). Georgian Koba or Soviet 'Father of Peoples'? The Stalin cult and ethnicity. E. A. Rees, P. Jones., B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 123-140). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_7
- Pospelov, P. N. (2000). *V. İlyiç Lenin biyografisi*. Sorun Yayınları.
- Polese, A. ve Horák, S. (2015). A tale of two presidents: personality cult and symbolic nation-building in Turkmenistan. *Nationalities Papers*, 43(3), 457-478. <https://doi.org/10.1080/00905992.2015.1028913>
- Poster Plakat. (2021a). *Birinci poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20424>
- Poster Plakat. (2021b). *İkinci poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20476>
- Poster Plakat. (2021c). *Üçüncü poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%201066>
- Poster Plakat. (2021d). *Dördüncü poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20228>
- Poster Plakat. (2021e). *Beşinci poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20885>
- Poster Plakat. (2021f). *Altıncı poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20875>
- Poster Plakat. (2021g). *Yedinci poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%201048>

- Poster Plakat. (2021h). *Sekizinci poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20909>
- Poster Plakat. (2021i). *Dokuzuncu poster*. <https://www.posterplakat.com/posters/PP%20620>
- Poster Plakat. (2021j). Sovyetler Birliği'nde Kitap Konulu Posterler, <https://www.posterplakat.com/?q=book&idx=posters&p=0>
- Puto, A. (2016). The cult of personality: King Zog I and Enver Hoxha. *International Journal of Social and Educational Innovation (IJSEI)*, 3(5), 65-76.
- Pyzhikov, A. V. (2011). The cult of personality during the Khrushchev Thaw. *Russian Studies in History*, 50(3), 11-27. <https://doi.org/10.2753/RSH1061-1983500301>
- Rusya Ulusal Kütüphanesi [Российская Национальная Библиотека]. (2021). *Dom Plehanov Dijital Kitaplığı: Rassiskaya Narodnaya Biblioteka*. <http://nlr.ru/domplekhanova/RA3722/chitalnyiy-zal>
- Reyes, A. (2020). I, Trump: The cult of personality, anti-intellectualism and the Post-Truth era. *Journal of Language and Politics*, 19(6), 869-892. <https://doi.org/10.1075/jlp.20002.rey>
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim szlğ: kavramlar, yntemler, kuramcılar, okullar*. Türkiye İř Bankası Kltr Yayınları.
- Rosenberg, H. (1993). The cult of personality. *American Journalism Review*, 15(7), 18-20.
- Rosyida, F. ve Ghufron, M. A. (2018). Herringbone and Tri Focus Steve Snyder technique: The techniques for teaching reading comprehension viewed from students' reading habit. *International Journal of Instruction*, 11(3), 603-616. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.11341a>
- Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetleri [RSFSC] Anayasası (1918). Конституция (Основной Закон) Российской Социалистической Федеративной Советской Республики. <http://constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1918/chapter/97c0401ae090631251b74514761b15d3/>
- Sanacore, J. (1992). Encouraging the lifetime reading habit. *Journal of Reading*, 35(6), 474-477.
- Santoso, D. A. A. (2015). The effects of reading habit and vocabulary mastery towards student's speaking skill. *DEIKSIS*, 6(03), 181-188. <https://doi.org/10.30998/deiksis.v6i03.527>
- Sausurre, F. D. (1985). *Genel dilbilim dersleri* (B. Vardar, Çev.). Birey ve Toplum Yayınları.
- Saussure, F. D. (1987). *Cours de linguistique generale. 1857-1913* (W. Baskin, Çev.). Columbia University Press.
- Schreiner, K. (2017). Comparing Aung San and Ho Chi Minh: The making of a cult of personality. *USURJ: University of Saskatchewan Undergraduate Research Journal*, 3(1), 1-10. <https://doi.org/10.32396/usurj.v3i1.175>
- Shepherd, R. H. W. (1963). Totalitarianism and the personality cult in Nyasaland. *South African Outlook*, 93(1104), 55-56.
- Shandro, A. (2017). A people's revolution: Democracy and dictatorship in the class struggle. *Crisis and Critique. Special Issue: The Bolshevik Revolution: One Hundred Years Later*, (2), 376-404.
- Sina, A. (2004). Pausenias'da klt kuran kadın kahramanlar. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 23(35), 171-183.

- Sir, J. (2008). Cult of personality in monumental art and architecture: The case of post-Soviet Turkmenistan. *Acta Slavica Laponica*, 25, 203-220.
- Slezin, A. A. (2011). Stanavlaniye kulta Lenina v komsomole. *Izvestiya bivshih uchebnihi zavedenii. Povoljski Region Jurnal. Gumanitarniye Nauki*. (3), 19-25.
- Smith, T. J. (1997). The collapse of the Lenin personality cult in Soviet Russia, 1985–1995. *The Historian*, 60(2), 325-343. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6563.1998.tb01397.x>
- Sobanet, A. (2018). *Generation Stalin: French writers, the fatherland, and the cult of personality*. Indiana University Press.
- Soldat, O. (2014). A problem of the cult of personality in the light of theory of monarchy. *Politeia*, 4(7), 195-204. <https://doi.org/10.7251/POL14071955>
- Sperling, V. (2016). Putin's macho personality cult. *Communist and Post-Communist Studies*, 49(1), 13-23. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2015.12.001>
- Sretenović, S. ve Puto, A. (2004). Leader Cults in the Western Balkans (1945–90): J. B. Tito, E. Hoxha, E. A. Rees, P. Jones, B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 208-223). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_12
- Srivastava, V. K. (1985). Mao cult, charisma and social science. *China Report*, 21(4), 359-370. <https://doi.org/10.1177/000944558502100406>
- Stone, G. C. ve Wetherington Jr, R. V. (1979). Confirming the newspaper reading habit. *Journalism Quarterly*, 56(3), 554-566. <https://doi.org/10.1177/107769907905600313>
- Strong, C. ve Killingsworth, M. (2011). Stalin the charismatic leader?: Explaining the 'cult of personality' as a legitimation technique. *Politics, Religion & Ideology*, 12(4), 391-411. <https://doi.org/10.1080/21567689.2011.624410>
- Strunsky, R. (1956). The cult of personality. *The American Scholar*, 25(3), 265-272.
- Sulaiman, M. ve Harpiansi, H. (2018). The correlation between reading habit and students' reading comprehension achievements. *Alsuna: Journal of Arabic and English Language*, 1(2), 78-86. <https://doi.org/10.31538/alsuna.v1i2.87>
- Şalayeva, N. V. (2013). Problema kulta lichnosti V. İ. Lenina (istoriografıçeskii analiz). *Vlast*, (5), 104-108.
- Taylor, J. E. (2006). The production of the Chiang Kai-Shek personality cult, 1929-1975. *China Quarterly*, 85, 96-110.
- Thomas, J. (1995). *Meaning in interaction: An introduction to pragmatics*. Routledge
- Toader, A. (2013). Gheorghe Gheorghiu-Dej's personality cult, in the light of psychobiography: A methodological approach. *PCS – Politics, Culture and Socialization*, 3(1+ 2), 25-26.
- Toprak, Z. (2018). Vladimir İlyiç Ulyanof (Lenin) ve Türkiye – Ekim Devrimi, Lenin ve Aydınlık'ta (1921-1925) Marksist Kadınlar. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 289, 28-37.
- Tucker, R. C. (1979). The rise of Stalin's personality cult. *The American Historical Review*, 84(2), 347-366. <https://doi.org/10.2307/1855137>
- Tumarkin, N. (1983). *Lenin lives! The Lenin cult in Soviet Russia*. Cambridge.

- Unguren, E. ve Dogan, H. (2010). Turizm eğitimi alan lise öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi. *Education Sciences*, 5(1), 228-247.
- Uysal, N. ve Schroeder, J. (2019). Turkey's Twitter public diplomacy: Towards a "new" cult of personality. *Public Relations Review*, 45(5), 101837. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2019.101837>
- Wang, P., Chiu, D. K., Ho, K. K. ve Lo, P. (2016). Why read it on your mobile device? Change in reading habit of electronic magazines for university students. *The Journal of Academic Librarianship*, 42(6), 664-669. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2016.08.007>
- Wibayanti, S. H., Lian, B. ve Mulyadi, M. (2020). The influence of school literacy movement and reading habit on student's achievement. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, 20(1), 144-155. <https://doi.org/10.52155/ijpsat.v20.1.1734>
- Wu, H. M. ve Lin, Y. S. (2014). The relationship among reading habit, learning strategies, and academic achievement of Taiwan secondary school students. *Asia Pacific Journal of Educational Development (APJED)*, 3(1), 55-67. <https://doi.org/10.6228/APJED.03.01.06>
- Yan S. ve Ming, F. (2015). Reinterpreting some key concepts in Barthes' theory. *Journal of Media and Communication Studies*, 7(3), 59-66. <https://doi.org/10.5897/JMCS2014.0412>
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. bs.) Seçkin Yayıncılık.
- Yuliani, S. ve Barokah, F. (2017). The influence of online reading habit on reading achievement of the eleventh grade students of senior high school Muhammadiyah 1 of Palembang. *English Community Journal*, 1(1), 51-59. <https://doi.org/10.32502/ecj.v1i1.652>
- Yunira S., Pradina S., Sumbayak M., Putri N.S ve Derin T. (2019). Re-Visits the grand theory of Geoffrey Leech: Seven types of meaning. *Journal of Research and Innovation in Language*, 1(3).105-110.
- Zaremba, M. (2004). The second step of a ladder: the cult of the first secretaries in Poland. E. A. Rees, P. Jones, B. Apor ve J. C. Behrends (Ed.), *The Leader Cult in Communist Dictatorships* içinde (ss. 261-277). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230518216_15
- Zoberman, P. (2001). Public discourse, propaganda, and personality cult under Louis XIV. *Javnost-The Public*, 8(3), 59-72. <https://doi.org/10.1080/13183222.2001.11008780>
- Zyromski, M. (2019). The cult of personality as an important feature of totalitarian propaganda. *Przełqd Politologiczny*, (2), 95-108. <https://doi.org/10.14746/pp.2019.24.2>